هەنگاوێک بۆ کرۆکی شانۆی سەکۆ

زاهیر ع□ بەڕەش

ئۆگستۆ بواڵ لە زانکۆی کۆڵۆمبیا لە نیۆرک، لەوێ بە ستانسلاڤسکی و برێخت ئاشنا دەبێت. کاتێک لە ساڵی 1955 دەگەڕێتەوە بۆ بەرازیل. پاشان گروپی شانۆی ئەرێنە دادەمەزرێنێت شانۆی گۆڕەپان دادەمەزرێنێت، دوو شانۆیی نمایش دەکات یەکەمیان (ئەسپ و پیرۆز) دوومیان شانۆیی (ماڵی ئەو بەرشەقامەکە). دوای هەموو نمایشێکی لەگەڵ خەڵک کە دەبووە و گفتوگۆی لەگەڵ خەڵکەکەدا دەکرد.

بەحوکمی ئەوەی بواڵ کەسێکی چالاکوان و ئەکتیڤ بووە لە بواری ڕامیاری و مافەکانی مرۆڤدا، هەمیشە پرسەکانی خەڵک لە پێشینەی کارەکانیدابووە و کارکردنەکانی ئاراستەبووە بۆ خەڵکە ئاساییەکەی بەرازیل. سەرەتای کارکردنی شانۆی ئەرێنە لە سەر شەقامەکاندا بووە، شانۆی سەر شەقامیان پێشکەش کردووە. چۆنێتی نمایشکردنی ئەم جۆرە میتۆدە لە سەرەتادا ئەوەبوو، کە شانۆی ئەرێنە لە بەرازیل لە گۆڕەپان و شەقامەکان دیمەنێکی شانۆیان لە کێشەکانی خەڵکی ناو گۆڕەپانەکە دروست دەکرد، بۆ ئاراستەی ئەوەی کە (کریسێک) تەنگەژەیەک بخولقێنێ.

سەرەتای کارکردنی بواڵ ئەوەبوو کە تەنها پێشنیاری لە بینەران وەردەگرت و بۆ ئەوەی بینەر بەشداربێت، بەڵام پێشنیارو بۆچونەکانی بەهەند وەردەگرت. یەکەمجار تەنها بینەران پێسنیاریان دەکرد کە نمایشەکە چۆن بڕوات ئەکتەرەکانیش بەشێوەی پێشنیازی خەڵکەکە نمایشەکەیان پێشکەش دەکرد.، بەڵام جارێکیان ژنێک پێشنیار دەدات. بەڵام ئەکتەرەکان لە پێشنیارەکەی ناگەن، چەندجارێک پێشنیازەکەی خۆی دوبارەدەکاتەوە، تا لەدواجاردا ژنەکە تووڕە دەبێت خۆی هەڵدەسیتە سەر تەختەی شانۆکە. بواڵیش بەوە خۆش حاڵ دەبێت ڕێ لە ژنەکە ناگرێت کە بێتەسەر شانۆکە، ئەوە یەکەم جاربوو کە بینەرێک بێتە سەر شانۆکەو ئاراستەی رووداوەکە بگۆڕێت بەو شێوەیەی خۆی ئارەزووی دەکات. ئەم رووداوەش دەبێتە گۆڕانکارییەک لە کارکردن و دیدی ئۆگستۆ بواڵدا. نمایشەکە دەگۆڕێت و دەبێت بە شتێکی تر. ئەوە سەرەتایەکی باش بووە بۆ بەشداریکردنی بینەران لە نمایشەکەدا.

لەوکاتەوە لەساڵی 1960 بەتەواوی فۆرمی شانۆکەی گۆڕی کە بینەر خۆی بەشدار بێت.

شانۆی سەکۆ، میتۆدێکی تەفاعولییە کە بینەر ئەو هەلەیان بۆ دەڕەخسێت کە کاردانەوەیان هەبێت، لە ڕەوشەکەدا بژین و

ڕوونکردنەوەیان هەبێت، پەیوەندی بگرن لەگەڵ ئەو کەشەیەدا کە پێشکەش دەکرێت.

شانۆی سەکۆ، گەمەی میتۆدێکی پێداگۆگیانەیە بۆ ئازادی و گۆڕانکاری. تێکستی شانۆی سەکۆ تێکستێکی زۆر کورتە، ئەو تێکستەش ڕەنگدانەوەی کێشەیەکی راستەقینەیە، کە هەمیشە تێکستەکە بە ڕەوشێکی ناخۆش کۆتایی دێت. ئەم جۆرە کۆتاییە وا لە بینەر دەکات کە رۆڵی خۆیان بگێرن لەو دۆخەدا کە دەخرێتە ڕوو. نمایشەکە بووەستێنن و ئەو چارەسەرەی کە خۆی بە باشی دەزانێت بیخاتە ڕوو.

شانۆی سەکۆ سەرەرای ئەوەی نمایشێکی شانۆییە و تێکستێکی خۆی هەیە ، بەڵام لەگەڵیشیدا پرۆسەی دروستکردنی بەرهەمێکی شانۆی و نووسینی تێکستێکی شانۆییە، کە ئەکتەرەکان و بینەران لێکۆڵینەوە لە ماکە کۆمەڵایەتییەکانی کێشەکە دەکەن، ڕووداوەکان هەمیشە لە ڕاستییەوە سەرچاوە دەگرێت، نەک لە وەهمەوە، ئەو سەرجەم گۆڕانکاری و پرۆسەی دروستکردنی شانۆییە هیچی کەمتر نییە لە خودی نمایشەکە، پرۆسەی دروست بوون لە خودی بەرهەمەکە گەورەترە، ئەوەش ئەوەیە کە چۆن ئەکتەرەکان و بینەران گەشتێک لە ئەزموونەکانی ژیانەوە بەرەو تیۆرییەکان لەبارەی ژیانەوە دەکەن. ئەوەش ناودەنرێت گەشتێکی فکری و هۆشمەندانە، ئەم گەشتە فکرییە تەواو گاریگەر و داینامەی گۆڕانکارییە ناوەکییەکانە.

شانۆی سەکۆ شانۆیەکی پڕ هێزە، لەگەڵ پرس و بابەتە ئاڵۆزەکاندا مامەڵە دەکات، بۆ نموونە بابەتەکانی وەک چەوساندنەوەی ژنان ئەو گرفتانەی کە لە شوێنی کارکردن دروست دەبن، ئیزعاجکردن یان چۆن پەیوەندی بگرین و ناکۆکییەکان چارەسەر بکەین.

ئەم دیمەنە کورتەی شانۆی سەکۆ چەند خولەکییە بۆ هەموو جۆر لە خەڵکەکە بۆ هەموو چینەکانی کۆمەڵگا نمایش دەکرێت. لە نمایشەکەدا کاتێک ئەکتەرەکان دەگەنە خاڵ و ترۆپکی کێشەکە نمایشەکە تەواو دەبێت. پاشان بە هاوکاری جۆکەرێک، واتە ئەکتەرێکی تر کە میانگیری دەکات لە نێوان ئەکتەرەکان و بینەراندا. پاشان داوای هاوکاری لە بینەر دەکرێت، کە پێشنیاری خۆیان دەربڕن بۆ ئەوەی هاوکاری ئەکتەرەکان بکرێت، لە چارەسەرکردنی ئەو کێشەیەدا کە لە نمایشەکەدا ڕوودەدات. ئەمەش هەروەک پاوڵۆ فریرە و ئۆگستۆ بوال جەختیان لەسەر دەکردەوە، ئەوەی لە نێوانماندا گفت و گۆی لەسەر دەکرێت دۆخ و واقعی ئێستایە، ئەمە نامە نین بۆ واقیع و واقعیش نامە نین بە بەشداران، ئەو داکەوت و واقیعە لە ئەمە جیا نابێتەوە، و ئەمەش لە واقیع دانابرێین، ئەمە نەک هەر لە ناو جیهاندا ناژین، بەڵکو لەگەڵ جیهاندا دەژین. ئەمە کە دانیشتووین تەنها تەماشاکەر نین بەڵکو دروستکەرو بونیادنەرین. لەو دیدگایەوە

ڕا، ئەو بینەرەی کە بەشدار دەبێت دەتوانێت بە چەند جۆرێک، بەچەند پێشنیازێک چارەسەری ئەو کێشەیە بکات. هەم بە دیالۆگ، هەم وەک رووداو یان بە زمانی جەستە، بەدیدگایەکی رەخنەگرانەوە، هاوکاری لە دۆزینەوەی چارەسەری کێشەکان دەکات.

بۆجاری دووەم ئەو نمایشە کورتە چەند خولەکیە دووبارە دەکرێتەوە. ئەمجارەیان واتە دووەم جاری پێشکەشکردنی نمایشەکە بینەران دەتوانن دیمەنەکە رابگرن و بووەستێنن لەوکاتەی کە بینەرێک هەست بکات ناتەواییەک هەیە، یان دیالۆژی ئەکتەرەکە شێوەیەکی تر بێت، یان هەر جولەیەک و رووداوێک کە بینەر هەست بکات نابێت بەو شیوەیە بێت، ئەو واقیعە دەبێت بگۆڕدرێت.

ئەو شێوەی کارکردنەی شانۆی سەکۆ کە وەک ئەوەی ئەمرۆ هەیە، هەر بە هۆی بەشداریکردن و هاوکاری بینەرانەوە بووە. واتە بینەران و خەڵک خاوەنی پرس و کێشەکانن، هەر ئەوانیش فۆرمێکی تایبەتیان بە شانۆی سەکۆ بەخشیووە. کرێکاران، کاسپکاران، فەرمانباران، جووتیاران، خوێندکاران، ژنان و هۆمۆکان، لێسپیسکەکان و نێرەمووکەکان خۆیان باس لە ژیان و چەوساندنەوەی خۆیان دەکەن. ئەوە شتێکە ڕەنگە ئەکتەرەکان هەرگیز رۆژێک لە رۆژان دووچاری ئەو گرفتە نەبووبن وەک ئەوەی کرێکاران و کاسپکاران...هتد تووشی هاتبن.

بواڵ شتێکی نوێ کەشف دەکات ئەوانەی کە خۆیان تووشی دووجاری چەوساندنەوە هاتوون هەڵدەستنە سەر شانۆکەو رووداو بابەتەکان دەگۆڕن. بەتێکشکانی سنورەکانی نمایش و واقیع لەو حاڵەتەدا بینەر دەبێتە پاڵەوانی نمایش. ئەوەش بە گوێرەی بواڵ ئەمە تێپەڕاندنی سنورەکانە کە زۆر بەڕوونی دەتەقێتەوە.